

Dr. HEINZ MENZEL
(1914—1989)

Heinz Menzel, s-a născut în 1914 la Berlin-Charlottenburg. A studiat teologia la Berlin și arheologia la Berlin, Budapesta și Mainz, unde a promovat în 1948 ca Dr. phil.

După încheierea studiilor a lucrat la römisch-germanisches Zentralmuseum (Muzeul Central Romano-Germanic) de la Mainz. Lângă alte diverse lucrări muzeale, în sarcina lui cădea redactarea și îngrijirea monografiilor, revistelor și a anuarului muzeului. Executarea acestor lucrări dovedește simțul său estetic fin; în cei peste douăzeci de ani ale activității sale redactionale, a imprinat publicațiilor muzeului o înaltă ținută și un loc de vază în lumea publicațiilor științifice, ele aducând muzeului multe considerații.

Lucrări științifice proprii mai importante:

În 1954 publică colecția de lămpi antice ale muzeului romano-germanic. Avantajul acestei colecții constă în aceea că reprezintă cu o complexitate rară istoria dezvoltării și tipologia acestor piese antice, fapt prin care catalogul lui Menzel devine o adevărată carte de referință, de determinare, pentru cercetători și colecționari.

Începând din 1957 Menzel se ocupă cu lucrări despre bronzurile romane. Ca artă plastică mică, acestea oglindesc nu numai dezvoltarea plasticii monumentale, ci ele au, dincolo de aceasta, valoarea lor proprie și însemnătatea lor proprie în privința istoriei artelor, a culturii și a religiei. Menzel se preocupă de editarea exhaustivă a bronzurilor romane din Germania și țările vecine.

În Europa și America Menzel a luat parte activă la manifestări științifice, expoziții și colocvii care se consacrau cercetării critice a unor probleme deschise și importante ale acestui domeniu complex, din anii 60 ai secolului nostru. Erau continuate în mod regulat și "Congresele de bronzuri" la câte doi ani.

Moartea fulgerătoare, la 2 ianuarie 1989, a pus capăt pentru Dr. Heinz Menzel la toate planurile și lucrările legate de această operă științifică.

DORIN ALICU

Bibliografie selectivă din lucrările Dr. Heinz Menzel:

- "Zur Entstehung der C-Brakteaten", *Mainzer Zeitschrift*, 44/45 (1949/50), 63—66.
- "Elfenbeinrelief mit Tensa-Darstellung in römisch-germanischen Zentralmuseum", *Mainzer Zeitschrift*, 44/45 (1949/50), 58—62.
- "Lampen in römischen Totenkult", *Festschrift des römisch-germanischen Zentralmuseums Mainz*, 3, 1952, 131—138.
- Antike Lampen in römisch-germanischen Zentralmuseum zu Mainz* (Mainz, Verlag des römisch-germanischen Zentralmuseum, 1954); second revised and enlarged edition: Mainz, Verlag P. von Zabern, 1969.
- "Römische Bustengewichte im historisches Museum der Pfalz", *Mitteilungen des Historisches Vereins der Pfalz* 58, 1960, 56—64.
- "Etruskische Bronzekopfgefäße I. Zwei etruskische Kopfgefäße im römisch-germanischen Zentralmuseum", *Jahrbuch des römisch-germanischen Zentralmuseums Mainz* 6, 1959 (1960), 110—114.
- "Eine römische Bronzestatue des Mars aus Spahn", *Jahrbuch des Emsländischen Heimatvereins* 7, 1960, 46—52.
- Römische Bronzen in Speyer*. Mainz, Verlag Philipp von Zabern, 1960; with J. Elgavish, "Lucerna" *EAA* 4, 1961, 707—718.
- Römische Bronzen*. Hannover: Kestner-Museum 1964, (*Bildkataloge des Kestner-Museums Hannover*, 6).
- "Zwei Bronzestatuetten eines sitzenden Jupiters", *Jahrbuch des römisch germanischen Zentralmuseums Mainz* 10, 1963, (1965), 192—196.
- "Bemerkungen zum Mars von Blicquy", *Latomus* 26, 1967, 92—95.
- "Roman Bronzes", in *Master Bronzes from the Classical World* (Mainz, Verlag P. von Zabern, 1967), 227—233.
- Römische Bronzen aus Bayern* (with a contribution by A. Radnóti). (Augsburg, Römisches Museum, 1969).
- Rheinisches Landesmuseum Bonn. Römische Bronzen, Eine Auswahl*. (with a contribution by E. Künzl). (Düsseldorf, Rheinland-Verlag, 1969).
- (*Kunst und Altertum am Rhein*, 20).
- "Observations on Selected Roman Bronzes in the Master Bronzes Exhibition", in S. Doeringer, D.G. Mitten, A. Steinberg, ed., *Art and Technology. A Symposium on Classical Bronzes*. (Cambridge, Mass., MIT Press, 1970), 221—234.
- "Bericht über die Tagung 'Römische Toreutik' vom 23. bis 26. Mai 1972 in Mainz", *Jahrbuch des römisch-germanischen Zentralmuseums Mainz* 20, 1973, (1975), 258—282.
- "Drei Statuetten des thronenden Jupiters aus Pompeji", *Festoen. Opgedragen aan A.N. Zadoks-Josephus Jitta*, 1976, 431—435.

"Les ateliers des artisans bronziers", *Les dossiers de l'archéologie* (Paris), 1978, no. 28, 58—71.

"Römische Bronzen des Martin-von-Wagner-Museums in Würzburg", *Jahrbuch des Römisch-Germanischen Zentralmuseums Mainz* 22, 1975, 96—105.

"Problèmes de la datation des bronzes romains", *Actes du 4. Colloque internationale sur les bronzes antiques* (Lyon, 1976), 121—125.

"Bronzen des ersten Jahrhunderts im Rheinischen Landesmuseum Bonn", *Bronzes romains figurés et appliqués et leurs problèmes techniques*. (Székesehérvár 1984), 49—52.

"Die Jupiterstatuetten von Bree, Evreux und Dalheim und verwandte Bronzen", *Toreutik und figürliche Bronzen römischer Zeit* (Berlin, 1984), 186—196.

"Römische Bronzestatuetten und verwandte Geräte. Ein Beitrag zur Stand der Forschung", *Aufstieg und Niedergang der römischen Welt II*, 12, 3 (Festschrift Vogt) (Berlin, 1985), 127—169.

Die römischen Bronzen aus Deutschland. I. Speyer, Historische Museum der Pfalz. (Mainz, Verlag P. von Zabern, 1960).

Die römischen Bronzen aus Deutschland. II. Trier. (Mainz, Verlag P. von Zabern, 1966).

Die römischen Bronzen aus Deutschland. III. Bonn, Rheinisches Landesmuseum. (Mainz, Verlag P. von Zabern, 1986).

EUGEN CHIRILĂ (1921—1991)

În data de 5 aprilie 1991 cercetarea științifică clujeană a mai pierdut pe unul din cei mai iluștri reprezentanți ai săi: arheologul Eugen Chirilă, personalitate de prim plan a studiilor numismatice din cultura română.

Născut la 15 septembrie 1921, în familia unui învățător din Hațeg, viitorul cărturar a crescut într-o atmosferă dominată de gustul pentru cultură, seriozitate și prețuire a valorilor reale. A urmat școala la Hațeg și liceul la Orăștie, unde s-a remarcat deja prin cultura vastă și temeinică, dorință de învățătură și capacitate de efort. De atunci stăpînea deja, alături de greacă și latină, limbile franceză, germană și maghiară (ulterior va mai învăța, singur, și altele: engleză, spaniolă, italiană, latină medievală). Între anii 1940—1944 a studiat filologia clasică în cadrul Universității clujene (refugiația la Sibiu). Tot în acest interval a participat la război pe frontul de est, ca ofițer aviator. Studiile universitare le-a absolvit strălucit și viața părea să-i ofere perspective îmbietoare: în 1945 devine bibliotecar la Institutul de Studii Clasice din Cluj, în 1946 ajunge preparator la catedra de limbă greacă a Universității (profesor Ștefan Bezdechi), iar în 1948 este promovat asistent. Dar cîrind după aceea s-a produs reforma comunistă a învățămîntului, aducînd și li-

chidarea brutală — pentru multă vreme — a învățămîntului clasic. Ca și majoritatea colegilor săi, Eugen Chirilă a trebuit să renunțe aproape complet la preocupările filologice.

În 1949 a fost angajat ca cercetător la nou înființatul Institut de Istorie al Academiei din Cluj. În cadrul acestei instituții a funcționat pînă la pensionare (1983); dar și în anii care au urmat a continuat să lucreze în același ritm, atît pe teren cît și la birou, pînă cînd o boală necruțătoare l-a răpus.

În cele peste patru decenii de activitate științifică, profesorul Eugen Chirilă a făurit o operă remarcabilă, ce cuprinde peste 200 de lucrări tipărite (cele mai multe în colaborare). Dintre acestea, 20 sunt cărți, iar 35 — mari articole de sinteză. Dar numai puține din contribuțiile sale privesc filologia clasică. Obligat de împrejurări să se orienteze spre arheologie, el s-a implicat cu toată seriozitatea în acest cîmp nou de cercetare: în deceniul al șaselea a participat la mari șantiere — școala din Transilvania (Grădiștea Muncelului, Morești, Someșeni, Moigrad etc.), însușindu-și tainele meseriei. Mai tîrziu a făcut parte din colectivele de cercetare de la Buciumi, Bologa, Romita, Marca și Moigrad, pe care începînd din 1968 le-a condus cu mare competență. A izbutit să imprime acestor cercetări un spirit sistematic și serios, iar rezultatele s-au concretizat în rapoarte și monografiile de tînuță.

Însă principalul domeniu care l-a consacrat a fost numismatica. Începînd din 1949 a fost, împreună cu Iudita Winkler, responsabilul Cabinetului numismatic din cadrul Institutului (transferat în 1981 Muzeului de istorie al Transilvaniei). Au depus alături mari eforturi, sub îndrumarea competentă a profesorului Mihail Macrea, pentru reorganizarea acestei colecții, ce fusese răvășită în anii ocupației și războiului. Repede pasionat de numismatica antichității, Eugen Chirilă a început să publice studii temeinice încă din 1960. A studiat și prelucrat numeroase tezaure monetare, dar mai ales a efectuat cercetări novatoare asupra unor materiale mai puțin cunoscute: monetele preromane și cele romane tîrzii. Această activitate l-a impus decisiv atenției lumii academice. În 1970 a fost chiar coop-